

VITA

BEÁGYAZÁS, BEÁRAZÁS

BARTHA ÁKOS

A *Történelmi Szemle* 2021/3-as száma, a Mérleg című rovatban közölte Pritz Pál Bárdossy László és Bajcsy-Zsilinszky Endre című írását,¹ melynek műfaji besorolása – a felelős szerkesztő tájékoztatása szerint – recenzió. A recenzált munka pedig nem más, mint a Bajcsy-Zsilinszky Endréről először 2019-ben megjelent könyvem.² Zavarba ejtő módon ugyanakkor a tizenöt oldalas recenzió egy azonos címen megjelent tanulmány kismértékben kibővített (!) verziója,³ mely erős kezdőállítását leszámítva nem is a kötetemről szól, jól lehet arra tizenöt lábjegyzetben hivatkozik, mindannyiszor konkrét kritikai észrevétel nélkül. Tanulmányát szerzője ráadásul ismeretterjesztő cikként is közölte – más cím alatt.⁴ Ez tehát az a tudományetikai és műfajművelési magaslat, melyből Pritz most alászáll, hogy kétszer már publikált bekezdéseit harmadjára is közkinccsé tegye, megtoldva egy (Csurka Istvántól a *Hócipő* magazinig burjánzó) kusza bevezetéssel, valamint egy kezdőállítással, miszerint Bajcsy-Zsilinszkyról írt monográfiám nem monográfia. Meggyőződésem: szükségszerű reflexiómmal a magyar történettudomány újabb polémiáinak egyik legnevetesebbikéhez fogok hozzájárulni.⁵ Ígérem, röviden.

Pritz szerint „a monográfia túlmutat a konkrét témáján. A monográfus úgy alkot, hogy témáját minden vonatkozásban mélyen a korszakba ágyazza be. A beágyazáshoz pedig sokszor egy élet munkája szükségeltetik” (558.). Pritz téved. A monográfia „valamilyen tudományos problémát kimerítően feldolgozó mű”.⁶ Se több, se kevesebb. A radioaktív izotópok gyakorlati alkalmazásáról írt monográfia szerzője aligha ágyaz be bármit bármilyen korszakba. Pritz nyilvánvalóan összekeveri a monográfiát a biográfiával, holott maga is említi különbözőségüket. De még a maga kreálta kritériumoknak is megfelelek

Bartha Ákos, tudományos munkatárs, BTK TTI, Horthy-korszak osztály.

- ¹ Pritz Pál: Bárdossy László és Bajcsy-Zsilinszky Endre. *Történelmi Szemle* 63 (2021) 557–572. (A szövegben található, hivatkozás nélküli oldalszámok erre a műre vonatkoznak.)
- ² Bartha Ákos: *Bajcsy-Zsilinszky Endre. Életút és utóélet*. Bp., 2019. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések.)
- ³ Pritz Pál: Bárdossy László és Bajcsy-Zsilinszky Endre. In: *Az Eiffel-torony árnyékában. Majoros István 70 éves*. Főszerk. Búr Gábor. Bp., 2019. 518–531.
- ⁴ Pritz Pál: Barátok, majd ellenfelek. *BBC History* 9 (2019) 12. sz. 42–49. (A Majoros-kötetben közölt verzióhoz képest mindössze két új bekezdést tartalmaz ez a cikk.)
- ⁵ „Ősbűnöm” fenti kötetem egyetlen Pritzre vonatkozó kritikus megállapítása, melynek jogosságát maga is elismeri (570.). Nehezményezi viszont, hogy kötete (Pritz Pál: *Bárdossy László*. Bp., 2001.) alapján őt „Bárdossy monográfiájának” neveztem. Megjegyzem, értesülve Pritz érzékenységéről, munkám 2020-ban (vásárlói igények miatt) megjelentetett második kiadásából töröltem ebbéli megnevezését. Ő viszont, úgy tűnik, engem kíván most törölni a monográfiák sorából.
- ⁶ Gyurgyák János: *Szerkesztők és szerzők kézikönyve*. Bp., 2005. 349.

– a könyvem kiterjedt kontextualizációját rendre méltató recenzenseim szerint legalábbis, akik közül senki sem kérdőjelezte meg a mű monografikus mivoltát.⁷ Kétségkívül nincs viszont mögöttem „egy élet munkája” – ahogyan például Romsics Ignác, Rainer M. János vagy Ablonczy Balázs mögött sem volt, amikor megjelentették a Bárdossy Lászlónál nem kevésbé vitatott Bethlen Istvánról, Nagy Imréről és Teleki Pálról írt nagymonográfiájukat.

A maradék tizenhárom oldalon a szerző egy majdani Bajcsy-Zsilinszky-monográfia irányába kíván „utat vágni” (557.), de nem éppen „fertőtlenített, tiszta fegyverekkel” teszi mindezt.⁸ Bárdossy és Bajcsy-Zsilinszky kapcsolattörténetének aprólékos bemutatása során 2021 decemberében megjelent írásában időszerűnek gondol csípősen kritikus megjegyzéseket tenni a 2021 januárjában elhunyt Tilkovszky Lorántra, míg irányomban – mint említettem – nem él ilyen direkt módszerekkel. Ehelyett a hetvenes évek fegyvelmező publicisztikáit idéző sugalmazásokkal jelzi, hogy szerinte a kötetemben a sok részlet közt elvész a lényeg, s ezért a „nagy vitakérdésekben” (570.) nem jutunk előre. Ilyen „nagy vitakérdés” lenne a közismerten lobbanékony természetű ellenzéki politikus szóhasználatának „1941. augusztus 5. és 1942. január 19-e közötti” (569.) változástörténete,⁹ vagy – mindenekelőtt – Bajcsy-Zsilinszky és Bárdossy állítólagos barátsága, melynek „fejezetei ma még feltáratlanok” (559.). Bizony azok, mivel kritikusom sem tud mást idézni erre vonatkozóan bizonyíték gyanánt, mint Bárdossy általa is apologetikusnak tartott népbírói beszédét. Ez pedig édeskevés.

Nem rabolom tovább az olvasók türelmét. Pritz Pálnak jó egészséget és sok kitartást kívánok további küzdelmes beágyazásaihoz, akár Bárdossyra, akár – mondjuk – Edmund Veessenmayerre vonatkozóan. Mindkét életrajz fontos lenne, a szakmai okokon túl azért is, mert hagyományosan az efféle nagymonográfiák alapján tartja számon a historikusokat az utókor.

⁷ Kötetemről Paár Ádám, Papp István, Révész Sándor, Szarka László, Szilágyi Gábor, Turbucz Dávid, Veszprémy László Bernát, Vonyó József és Zimonyi Zoltán közölt hosszabb recenziót.

⁸ Bajcsy-Zsilinszky Endre: Történelem és haladás. *Ujság* 1943. március 28. 5.

⁹ Bajcsy-Zsilinszky „külpolitikai hitvallásának ellentmondásos alapjait” Bárdossy vonatkozásában is részletesen tárgyaltam. Bartha: *Bajcsy-Zsilinszky*, 362. Bárdossy és Bajcsy-Zsilinszky kapcsolattörténetéhez lásd uo. 356–375., 417–420., 499–500.